

Karolína Kahounová: BABIČČINO TAJEMSTVÍ

17. 12. 2015, Řezno

Dávala jsem se do azurových očí své babičky a držela ji za chladnou, zpocenou ruku.

„Nikdy... nezapomeň, že tě... mám ráda,“ vydechla zastřeným hlasem, který se třásl. „Vždycky tu budu s tebou, ať se děje cokoli. Mysli na... to.“

Rychle jsem přikývla a jemně ji pohladila po vrásčité ruce. Pevně jsem zaťala zuby, neboť jsem se bála, že můj obličej se co nevidět zkříví bolestí...

Sklopila jsem hlavu k zemi. Věděla jsem to. Věděla. Má babička tušila, že brzy zemře. Byla nemocná a smrt ji zanedlouho vtáhne svými mocnými spáry... Rychle jsem zamrkala, abych zahнала slzy naprosté bezmoci.

Byla jsem zvyklá na to, že problémy mívají svá řešení. Avšak tohle vyřešit *nelze*.

Smrt milovaného člověka, odloučení od něj... Žádná naděje, žádná vnitřní snaha, nic... *nic* ho nevrátí nazpět. Ze sklíčených myšlenek mne vytrhl slabý babiččin hlas: „Podívej se sem...“

Tak jsem to udělala. Vlasy staré ženy, které bylo devadesát pět let, měly barvu jako čerstvě napadený sníh s několika šedivými, blátivými stopami. Její kůže se zdála tenká jako papír, jenž se má zanedlouho protrhnout... Ležela na posteli, ve které se úplně ztrácela.

„Nic není tak, jak by být mělo, Emmo,“ zachraptěla najednou. „Člověk nemůže poznat toho druhého zcela, úplně. Někteří lidé se na první pohled... zdají o hodně jiní, než jsou ve skutečnosti. Nikdy však... nebudeme o jiných vědět vše, přestože bychom chtěli. Je to až děsivé.“ Má milovaná babička mluvila s obtížemi a já jí pozorně naslouchala. „A každý z nás máme věci... věci, o nichž jsme rádi, že je ostatní nevědí.“ Zhluboka se nadechla a velmi upřeně na mě pohlédla. „Mé tajné místo, tajná skrýš... má Achillova pata, noční můry, co v noci sníš... Ten sen, co barvu temna má – nikdy to nebylo tak docela...“

Vyjeveně jsem na ni zírala. Celá její věc mi připadala jako scénka z filmu. Co asi myslela svými slovy? Proč mi dává tajuplné hádanky? Najednou potichu sykla a chytla se za hrud'. Kousla se do rtu.

„Babičko, tobě... tobě je špatně?“ zeptala jsem se jí vyděšeně.

Pouze pokývala hlavou, v obličejí výraz bolesti.

„Pomóc, pojdte sem někdo!!“ zaječela jsem na celý dům, vstala jsem a rychle se hnala za rodiči.

***

27. 12. 2015, Řezno

Luise Weber zemřela večer 25. prosince v nemocnici.

Procházela jsem naším rodinným domem, který ležel spíše na okraji města Řezna. Už padala tma a rodiče právě byli něco nakoupit. Posmutněle jsem se rozhlédla po pokoji. Babička z tátovy strany odjakživa bydlela s námi. Bodlo mě u srdce, protože jsem si vzpomněla na chvíle, kdy ještě žila...

Stále jsem přemýšlela nad Luisinými slovy. Těmi posledními, která mi řekla. Dost možná chtěla, abych je znala pouze já. Avšak proč? Musím její tajemné hádance přijít na kloub!

Proto jsem domem zamířila do jejího pokoje. Píchlo mne u srdce hned, jak jsem do něj vstoupila... Zrak mi utkvěl na velké posteli uprostřed místnosti. Pronikaly sem poslední jiskřivé sluneční paprsky a dopadaly na dřevěný pracovní stůl. Babička ráda pletla, po stole se válela klubka vlny pestrých barev.

Vkročila jsem na měkký zelený koberec a posadila jsem se. Luise mluvila o tajné skrýši... A kde bych měla začít hledat jinde než na místě, v němž strávila značnou část života?

Začala jsem nahlédnutím pod postel, poté jsem prozkoumala celý stůl. Nic zvláštního jsem nenašla – jen věci, které jsem čekala. Co asi mohla má babička schovávat?

Po její smrti mne ona myšlenka napadla už víckrát. Když se nad tím zamyslím, Luise vždycky byla celkem tajemná. Nikoli ve svých pocitech, náladách nebo podobně – před námi neskrývala ani ty negativní. Vždy, když ji něco štvalo nebo podobně, svěřila se nám, a špatné věci nedusila v sobě.

Ona byla tajemná ve své *minulosti*.

Věděla jsem o ní jenom několik věcí – neměla sourozence, malé Luise zemřeli rodiče kvůli nehodě, do Řezna se přestěhovala z Berlína. Když přišla řeč na její dětství, snažila se nenápadně změnit téma rozhovoru. Někdy jsem si ani nejdřív nevšimla, že to byl úmysl. Když jsme se jí vyptávali příliš, utála nás slovy, že o daném tématu nechce mluvit.

Občas jsem se o jejím podivném chování bavila s taťkou. Tvrdil, že i pro něj je matčina minulost mlhavá. Ale nikdy jsme babičinu tajemnost spolu jako rodina moc neřešili. Ona z našeho vyptávání uměla vždy velmi obratně vyklouznout.

Trochu jsem se zatřásla. Bála jsem se, co bych se ještě mohla dozvědět. Musím však pokračovat v hledání – má babi to po mně zřejmě chtěla...

Nakonec jsem přešla k několika pokojovým květinám v rohu pokoje. Má babička vždycky ráda pěstovala rostliny. Nahlédla jsem za první, pak druhou a odhrnovala jejich listy. Největší třetí, ležící úplně vzadu, jsem musela pošoupnout, abych viděla až za ni.

Zarazila jsem se. A začala překotně dýchat.

Zpozorovala jsem zvláštní útvar v podlaze, který obvykle ležel přesně pod třetí květinou...

Zdálky to vypadalo, jako by do podlahy byl vyražen čtverec. Avšak když jsem se k místu více přiblížila, zjistila jsem, že část podlahy je zřejmě od zbytku oddělená!

Natáhla jsem ruku, jestli půjde dát pryč. Několik prstů jsem schválně vložila do úzkého otvoru mezi čtvercem a normálním dřevem. I díra byla snad úmyslně vyrobena!

Čtverec jsem odložila na stranu... Zatajil se mi dech.

Ve vyhloubeném otvoru ležela starý kniha se zažloutlými listy. Honem jsem ji vytáhla a přečetla si nadpis: *Charlotte Cohn, 1938*.

Tento deník mne dozajista změní. Změní vše, co jsem kdy viděla. Vše, v co jsem kdy věřila.

To jsem věděla předem.

7. 10. 1938

Milý deníčku,

dnes, léta páně roku 1938, si Tě začínám psát já, Charlotte Cohn, žijící v Berlíně. Je mi osmnáct let a jsem Židovka z pokolení Judovo. Žiji bez rodičů, protože ctěná paní matka a pan otec mne opustili před půl rokem. Stále na tuto nešťastnou událost vzpomínám.

Několikrát rychle za sebou jsem zamrkala očima. Takový starý, cenný deník – a byl celou dobu babiččiným tajemstvím! Charlotte stejně jako má Luise brzy přišla o rodiče a – Už jsem napětí nevydržela, musela jsem číst dál!! Na dumání budu mít čas později...

28. 5. večer jsem se dozvěděla, že zemřeli... Šli na procházku do města, když je spatřily malé děti. Ty začaly křičet: „Pozor, Židi!“ Rodiče přecházeli ulici, snažili se od nich dostat dál, ale tu se stala ona smutná příhoda. Městem zrovna projížděl vůz. Koně se velmi vylekali, když zaslechli hlasitý jekot nežidovských dětí. Některé se jim pletly pod nohama, aby následovaly otce a matku. Zvířata se vyplašila. Začala vyhazovat, vzpínat se... Vůz se převrátil rovnou na mé milované rodiče a pohřbil je pod sebou...

Od té doby musím žít sama. Do školy jsem přestala chodit, poněvadž profesori vyznávají názory Adolfa Hitlera a jeho dílo Mein Kampf. Z knížek se navíc učíme, jak jsou Židé špatní (a tedy i já). Někteří spolužáci – i ti, kterým jsem v dřívějších dobách věřila – se proti mně obrátili. Tlak byl nesnesitelný, proto jsem, jako mnoho ostatních Židů, školy zanechala. Místo toho pomáhám židovskému obchodníkovi – je to má práce.

Rozhodně nespravedlnost okolo Židů nechápu – vždyť my za nic nemůžeme! Avšak ještě horší je, že nesmyslům ostatní věří...

S tím bohužel nemohu nic dělat.

Ted' mě ale čeká práce, tak na nějakou dobu ahoj!

Celá dychtivá jsem rychle přelistovala o stranu dál. Musela jsem však opatrně, papír se zdál velmi tenký křehký... Ale velmi jsem obdivovala písmo pisatelky – tak úhledné a přitom košaté!

1. 11. 1938

Milý deníčku podruhé,

přijde mi, že celá situace se Židy se neustále zhoršuje. Bojím se budoucnosti a vím, že my, potomci Jákobových, při sobě musíme držet. Nezbyvá nám nic jiného než se modlit k našemu Hospodinu, přísně dodržovat Desatero, všechna nakázání a doufat, že On naše prosby i úpěnlivý pláč vyslyší... Moc si přeji, aby nás zachránil.

Naštěstí mám při sobě svou věrnou kamarádku Luisu. Není Židovka, avšak nepodlehla tlaku okolí jako někteří. Známe se od školy, kde jsme už od první třídy nejlepšími kamarádkami. Luisa žije blíže středu města a také sama. Jsme si dost podobné – obě máme azurově modré oči a světle hnědé vlasy. Já vím, že tenhle vzhled není pro Židovku příliš typický...

Jsme si podobné i v tom, že jí, chuděrce malé, jako patnáctileté také zemřeli rodiče. Na zhoubnou nemoc tuberkulózu, jež se jako zázrakem Luise vyhnula! Tehdy jsem své nejlepší kamarádce hodně pomáhala a ona pomáhá teď mně. Téměř celé tři roky musela pobývat v internátu. Ale hned, jak dostala možnost dostat se z něj, využila ji.

Je mi velkou oporou,

Tvá smutná Charlotte

Zamotala se mi hlava, když mi došlo, jak celý babiččin příběh mohl ve skutečnosti být...

13. 11. 1939

Deníčku, pomoc ☹.

Stalo se něco... nečekaného, úděsného! Stránky smáčí mé slzy jako křišťálové kapky vody, když protnou mořskou hladinu... Pláč je zbytečný lék. Nemůže vrátit čas nazpět.

Nedokážu to...

Už lehce vybledlý inkoust byl na kuse stránky rozpitý, nejspíše slzami. S dojetím jsem přeskočila o několik řádek dál:

Stalo se to nějak takhle...

9. 11. jsem se byla s Luise projít po Berlíně. Daly jsme si sraz před mým domem a...

A tak jsem se ponořila do příběhu – do příběhu, který se odehrával před mýma očima velice živě, jako by se stal mně.

***

Asi osmnáctiletá dívka otevřela těžké dveře domu. Na sobě měla halenku s výrazně našitou židovskou hvězdou a delší sukni tmavé barvy.

„Ahoj, Luise!“ pozdravila vesele svou kamarádku.

„Jsem ráda, že tě zase vidím!“ odvětila Luisa.

„Tak co, jak ses měla?“ zajímala se Luise energicky.

Charlotte trochu poklesla spodní čelist. Rozhodla se, že bude mluvit pravdu. „No... jde to... Mohlo by to ale být horší,“ pokusila se tiše zachránit situaci. Na chvíli sklopila oči ke svým botám. Stále ji šířil stesk po rodičích a také starosti kvůli jejímu židovskému původu...

Kamarádka jí konejšivě položila ruku na rameno. „Uvidíš, že se to vylepší. A... pokud cokoli potřebuješ, řekni si.“ Spiklenecky na ni mrkla svýma modrýma očima, které byly jen o odstín světlejší než Charlottiny.

„Kam spolu půjdeme?“ nadhodila Židovka, zatímco zamykala domovní dveře.

„Já nevím, vyber si ty.“

„Můžeme to vzít doprava kolem Metropolního divadla a zajdeme do parku – jestli chceš.“

„Samozřejmě, že chci! Je něco nového u tebe doma? Co práce?“

Dívky se pomalu procházely uličkami Berlína a stále směřovaly více ke středu města.

Charlotte se zrovna bavila s Luisou, když tu ji do oka padlo Metropolní divadlo. Leželo naproti v ulici.

„Na co se to díváš?“ vyrušila Židovku z myšlenek Němka. „Na divadlo,“ došlo jí, když sledovala směr pohledu kamarádky. „Zrovna jsem v něm před dvěma týdny byla na premiéře operety od Ludwiga Schmidsedera. Moc se mi líbila! *Noční melodie* byla vážně úžasná – a ty víš, že mně v divadle hned tak něco nenadchne.“ Zajiskřily jí oči, když se usmála. „Jen je škoda, že ty do divadla nemůžeš...“ povzdechla.

„Hmm,“ udělala Židovka posmutněle. Toužebně si ještě jednou prohlédla divadlo, když tu dostala nápad. Vážně by ráda do divadla zašla, už si ani nepamatovala, kdy přesně v něm byla naposled... Celá věc s Židy jí už lezla krkem... co se všechno ještě může stát?

„Hele, neudělala bys pro mě něco?“ zastříhala Charlotte pravým obočím. „Ale musela bys s tím souhlasit,“ varovala ji.

Charlotte se zachichotala. „Napadlo mě, že já vlastně do divadla můžu,“ zasmála se, když uviděla, jak se Luise tváří. „Ne, já samozřejmě vím, proč jsi tak překvapená.“

„Tak ven s tím!“ úpěnlivě zaprosila Luisa.

„Abych mohla do divadla jít, musím mít nežidovskou občanskou kartu. Tu máš samozřejmě ty. Prostě bych byla ráda, kdybychom si jednoduše vyměnily kabelky. Nebo alespoň průkazky. V den, kdy *Noční melodii* budou hrát. Co nejdříve bychom si věci zase daly zpátky,“ objasnila.

„Tak dobře,“ souhlasila. „Podívej, já půjdu k divadlu, abych vyzvěděla, kdy ji dávají nejdříve. Ty zůstaň zde. Luise zjistila, že představení začíná za necelou hodinu! S Charlotte si rychle prohodily kabelky. Pouze peníze si ponechaly vlastní. Shodly se, že zítra brzy ráno Židovka půjde do domu své kamarádky, který ležel blízko berlínského náměstí. Tam si znovu vrátí věci.“

Židovka neměla mnoho času. Co nejrychleji se běžela převléci domů – do večerních šatů bez židovské hvězdy.

Charlotte se rozloučila s kamarádkou slovy: „Moc ti děkuji a ahoj. Jsi hodná.“ Kéž by věděla, jak bude později litovat toho, že se neloučily déle...

Ona pouze odpověděla: „Nemáš zač“ a zamávala na pozdrav.

***

Probudila se do tmavé noci. Nebo ji spíš *něco* probudilo. Poznala, že zdaleka ještě není ráno. Zmateně se pokoušela zaostřit na svět okolo sebe...

S hrůzou si uvědomila, že někdo v jejím bytě musel rozsvítit. V téměř stejné chvíli zaslechla podivné, nesouvislé zvuky vycházející z venku...

Před sebou spatřila tři muže v tmavých uniformách s opaskem. Na levé paži se jim skvěl znak buddhistického kříže v červeném poli. Hitlerovy přívrženci! Potichu zasténala.

A očekávala v ustrnutí, co se bude dít dál...

Světlovlasý muž, který šel jako první, s nenávisným pohledem odhodil na stranu židli – aby se dostal blíž k dívce! „No, neslyšela jsi naši otázku?“

Než stihla cokoli říci, zpozoroval kabelku. Povalovala se u dřevěného stolu. Sebral ji. Rychle se v ní přehraboval, zatímco ho Charlotte šokovaně s očima navrch hlavy sledovala.

Rychle našel věc, kterou potřeboval. Občanku. Prohlédl si ji. „Není Židovka!“ zakřičel na své kumpány a státní papír pohodil dolů.

„Dobře, pokračujeme dál. Spousta Židů teprve pozná, co si doopravdy zaslouží!“ poznamenal druhý muž, tentokrát straší, hlas protknutý zlobou.

Nacisti se na dívku už ani nepodívali. Obrátili se a vběhli zpět na ulici.

Když otevírali domovní dveře, vše uslyšela. Ten nářek, křiky, vřeštění... svých nebohých židovských příbuzných! Zamrazilo ji až do morku kostí. Muži se ani neopovažovali zavřít. Jasně vnímala zvuky rozbíjení, lámajícího se skla... Všude okolo ní... Všude... Zvuk samotné zkázy se linul vzduchem jako melodie zpívaná andělem smrti...

A co bylo horší. Pocit, který něčemu předchází. Je důležitý, byť trvá pouze zlomek sekundy. Lidé často tuto chvíli zažívají, než jim dojde něco strašlivého, bolestného, nečekaného.

Luise.

Nemohla se nadechnout. Nedokázala se ani pohnout. Nakonec se toporně zvedla. Najednou už dýchala zrychleně, ale to příliš nevnímala...

Běžela. Nebo se o to spíše pokoušela. Dostala se až na ulici. Rovnou před dům. Připadalo jí, jako kdyby se na svět dívala odlišným pohledem než tím svým. Jako by se stala někým jiným. Někým jiným než je ona sama. Pouze přihlížející loutkou – neschopnou cokoli podniknout.

Celý svět na ni padal, padal... i samotné nebe, tmavé jako ta nejčernější noc... i to se bortilo dolů... Rovnou na ni. Zavrávala. Všude kolem viděla karmínovou krev. Krvavé zdi. Rudá barva na ulici...

Pohlédla směrem k náměstí, neschopná nevnímat nebezpečnou spoušť kolem sebe. Tam je Luise... Ach, Luise... Má její občanku... Podařilo se kamarádce přesvědčit ty zlé chlapy, že není skutečná Židovka? Na svých tvářích cítila slané kapky, které jí kanuly z očí...

***

Pokračovala jsem ve čtení.

...Všechny domy kolem toho Luisinina byly zničeny. Když jsem přišla blíž, zjistila jsem, že její je na tom stejně... Sklo z oken se válelo po zemi a dveře přívrženci Adolfa Hitlera vyvrátili. Vběhla jsem dovnitř do chodby, kde jsem se rozhlížela. Nic zvláštního jsem neviděla, jenom rozbitý obraz na zemi. Nahlédla jsem do kuchyně, na toaletu a nakonec do jejího pokoje. V něm jsem našla pohozenou svoji občanskou kartu. Zvedla jsem ji ze země chvějícími se prsty.

Museli ji někam odvést. Nezabili ji. V to jsem věřila.

***

S dojetím jsem četla další zápisky. Prožívala jsem spolu s babičkou její tajemný příběh. Jak bolestivé pro ni bylo zjištění, když se jednoho dne po konci války v novinovém článku dočetla jména Židů, kteří zemřeli v koncentračním táboře. Luisa tam našla své pravé jméno, Charlotte Cohn.

...Občas si říkám, proč musela takhle skončit ona a ne já? Jaký to má smysl? Všechno je jen má chyba. Bylo by lepší, kdyby mohla má kamarádka Luise v klidu žít. Tyhle myšlenky mně budou snad pronásledovat celý život!

Podobných výčitek svědomí a uvažování nad Luise jsem v deníku našla ještě spoustu. Má babička věděla, že jestli chce přežít, bude muset žít pod jinou identitou v jiném městě. Sice pro ni bylo bolestivé, že takhle Luisu využívá, avšak nemohla dělat nic jiného...

A vzpomínala jsem na poslední slova, která mně, své vnučce, řekla. Ano, hodně lidí na první pohled nevypadá tak, jací jsou doopravdy. Já jsem třeba svoji babičku nikdy ve skutečnosti neznala...